

Smjernice za prevenciju i kontrolu infekcije COVID-19 u obdaništima i predškolskim ustanovama

Obzirom na trenutnu epidemiološku situaciju, smjernice imaju za cilj prevenirati i kontrolisati infekciju COVID-19 u obdaništima i predškolskim ustanovama. Ove upute temelje se na trenutno dostupnim naučnim dokazima i stručnom mišljenju, i podliježu promjenama, ukoliko nove informacije o COVID-19 postanu dostupne. Ove preporuke ne isključuju provođenje drugih preporuka shodno trenutnoj epidemiološkoj situaciji.

Prije početka rada vrtića, neophodno je:

- Izvršiti čišćenje i dezinfekciju svih površina i predmeta unutar objekta.
- Obezbijediti dovoljno zaštitne opreme, sredstava za čišćenje i dezinfekciju.
- Postaviti dezinfekcijske barijere na svim ulazima u objekat.
- Obezbijediti prostoriju za presvlačenje uposlenika.
- Osigurati ulazak što manjeg broja osoba u ustanovu.
- Prilikom dolaska/odlaska djece uspostaviti proceduru kontrolisanog ulaska kako se ne bi stvarala gužva i kako bi se obezbijedila preporučena fizička distanca od 2 metra, a u skladu sa mogućnostima, organizovati prihvata djece na ulazu u unaprijed dogovorenim intervalima.
- Edukovati uposlenike o obavezama praćenja sopstvenog zdravstvenog stanja i zdravstvenog stanja djece, kao i pridržavanja i provođenja postupaka, u skladu sa preporukama vezanim za prevenciju pojave i širenja bolesti COVID-19.
- Edukovati roditelje o važnosti ostajanja kod kuće djece sa simptomima bolesti – respiratorne, crijevne infekcije, povišena tjelesna temperatura i sl. ili sa sumnjom na početak bolesti (umor, razdražljivost, gubitak apetita i sl.)

Preporuke za uposlenike

- Utvrditi dnevni raspored rada za uposlenike.
- U obdaništu treba biti najmanji mogući broj uposlenika u isto vrijeme, koji je dovoljan da se može organizovati adekvatna briga o djeci.
- Svakog dana u obdanište dolaze isključivo uposlenici koji su po rasporedu na poslu tog dana.
- Uposlenicima se, svakodnevno, prilikom dolaska na posao mjeri tjelesna temperatura beskontaktnim termometrom. U slučaju povišene tjelesne temperature ili bilo kog respiratornog simptoma, isti se vraćaju kući i javljaju izabranom ljekaru porodične medicine. Ukoliko se uposlniku povisi tjelesna temperatura i/ili se pojavi neki od respiratornih simptoma u toku radnog vremena, dužni su odmah napustiti radno mjesto, te o tome obavjestiti nadređenog i javiti se svom izabranom ljekaru porodične medicine.

- Svi uposlenici ulaze u obdanište na jedan ulaz, prilikom čega prolaze kroz dezinfekcijsku barijeru.
- Ulaskom u unutrašnji prostor odmah dezinfikuju ruke propisanim dezinficijensom. Pri korištenju dezinfekcijskih sredstava voditi računa o pravilnoj primjeni istih, u skladu sa uputstvom proizvođača, vezanom za namjenu, koncentraciju, način primjene i neophodno kontaktno vrijeme.
- Svi uposlenici moraju biti u radnoj odjeći i obući. Mobilne telefone, po mogućnosti, odložiti u garderobere. Prije ulaska u učionicu, vaspitač ponovo dezinfikuje ruke.
- Ostali uposlenici također prolaze ovaj protokol, nakon čega odlaze na svoja radna mjesta (kancelarije, kuhinja itd.).
- Maske za lice vaspitači mogu koristiti prilikom njege dojenčadi, odnosno male djece kod kojih je potrebna pojačana njega koja zahtjeva češće bliske kontakte. Stalno nošenje rukavica nije preporučljivo, već je akcenat na učestalom pranju ruku toplom vodom i sapunom, eventualno dezinfekcija istih. *Dezinfekcijsko sredstvo nije zamjena za sapun i vodu!*
- Uposlenici međusobno trebaju poštovati fizičku distancu od 2 metra, a navedeni fizički razmak preporučljivo je održavati kada je god moguće između uposlenika i djece, s izuzetkom prilikom njege ili hranjenja djeteta, koje treba provoditi u što kraćem vremenskom periodu.
- Za svaku grupu zadužen je jedan vaspitač. Taj vaspitač je sa djecom od dolaska prvog djeteta do odlaska posljednjeg djeteta iz grupe. Vaspitači *ne mijenjaju* grupe.
- Vaspitači u radu s djecom trebaju ih konstantno podsticati na redovno i pravilno pranje ruku. Djeca peru ruke prije ulaska u učionice, prije i nakon jela, prije i nakon korištenja toaleta, nakon dolaska izvana, nakon kašljanja, kihanja, plača, čišćenja nosa, kao i uvijek kada ruke izgledaju prljavo.
- Ukoliko je neko od ukućana uposlenika hronični bolesnik (respiratorna, kardiovaskularna oboljenja, dijabetes, maligne bolesti, imunokompromitovane osobe i sl.), preporuka je da se tokom boravka kod kuće pridržavaju mjera fizičke distance u odnosu na ukućane kao i mjere pojačane higijene, radi zaštite ukućana.

Preporuke za rad u grupama

Trijaža djece prilikom dolaska u obdanište:

- Osoba koja obavlja trijažu trebalo bi prije pregleda i nakon svakog pregleda djeteta, ukoliko je imala kontakt sa djetetom, oprati ruke toplom vodom i sapunom, kao i da koristi ličnu zaštitnu opremu – masku, rukavice, vizir, radnu uniformu. Mjeriti tjelesnu temperature svakom djetetu prilikom dolaska u obdanište beskontaktnim termometrom. Djecu sa povišenom tjelesnom temperaturom i/ili bilo kojim simptomom respiratorne ili crijevne infekcije, roditelji su dužni vratiti kući i konsultovati nadležnog pedijatra. Poželjno je da i roditelji prije dolaska u obdanište izmjere djetetu tjelesnu temperature potpazušnim termometrom.
- Dijete nakon prolaska kroz dezinfekcijsku barijeru i ulaska u obdanište, odlazi do svog ormarića, obuva pape i *obavezno* pere ruke sapunom i toplom vodom, prije ulaska u učionicu.

- Svaka grupa boravi u svojoj učionici, s naglaskom da vaspitač provodi što više vremena sa djecom na otvorenom, ukoliko to vremenske prilike dozvoljavaju.
- Kao što je već navedeno, za jednu grupu djece brine jedan vaspitač. ***Ne miješati grupe i vaspitače!***
- Svaka učionica bi trebalo da koristi svoj WC.
- Optimalno bi bilo da u grupi, ukoliko je to izvodljivo, bude do 9 djece i jedan vaspitač, što je ukupno 10 osoba u jednoj učionici.
- Pokušati osigurati u što većoj mjeri fizički razmak među djecom. Fizički razmak neophodno je podsticati, ali je za očekivati da će često to biti teško izvodivo, u zavisnosti od dobi i zrelosti djeteta.
- Izbjegavati fizički kontakt (bliski kontakt) djece iz jedne grupe s drugom djecom, roditeljima/starateljima druge djece i drugim uposlenicima obdaništa.
- Praktikovati češće pranje ruku djece. ***Obavezan je nadzor prilikom samostalnog pranja ruku djece!*** U slučaju pružanja pomoći prilikom pranja ruku, vaspitač mora nakon toga oprati svoje ruke.
- Tokom mjenjanja pelena u mlađim grupama, strogo poštovati proceduru održavanja higijene ruku prije i nakon zamjene i odlaganja pelena. Nakon zamjene pelena, obaviti i pranje ruku djeteta, kao i pranja i dezinfekciju površina i završnog pranja ruku nakon provedene procedure.
- Posebnu pažnju treba obratiti na potrebu pojačanih higijenskih mjera u slučaju pranja, umivanja, hranjenja, držanja u naručju djece.
- Kako bi se izbjeglo okupljanje većeg broja djece na jednom mjestu u isto vrijeme, omogućiti dostavljanje obroka djeci u učionice. Ne dozvoljavati da djeca među sobom dijele hranu, kao ni pribor za jelo.
- Osobe koje rade na pripremi i distribuciji hrane moraju nositi maske i rukavice i sprovoditi mere pojačane lične higijene, posebno učestalog pranja ruku i mere pojačane opšte higijene.
- Iako je, prema Svjetskoj zdravstvenoj organizaciji (SZO), rizik za transmisiju (prenos) virusa putem hrane, kao i ambalaže – pakovanja vrlo nizak, prilikom pripreme hrane potrebno je strogo se pridržavati principa dobre higijenske prakse u pripremi i manipulaciji hranom, sa ciljem smanjenja uvijek prisutnih rizika za sve bolesti prenosive hranom, posebno značajne u uslovima organizovane kolektivne ishrane.
- Dnevni odmor (spavanje) organizovati tako da se djeca na krevetima pozicioniraju po principu „noge–glava“ uz preporučeni fizički razmak od 2 metra. Obezbijediti pojedinačne krevete i posteljinu za svako dijete i strogo voditi računa da se ne miješaju.
- Stolovi za jelo i klupice razmiču se tako da djeca sjede na udaljenosti od 2 metra i to svako dijete uvijek na istom mjestu, ukoliko je moguće.
- Provoditi edukativne aktivnosti sa djecom, a sa ciljem njihovog lakšeg usvajanja i razumijevanja pravila postupanja o važnosti:
 - pravilnog pranja ruku, minimum 20 sekundi toplom vodom (npr. uz neku pjesmicu ili igricu),
 - kašljanja i kihanja u maramicu ili u podlakticu,

- fizičkog distanciranja koje treba osmisliti kroz igru (razmjestiti ih da sjede na udaljenosti jedni od drugih – npr. da vježbaju da rašire ruke i „mašu krilima“ tako da se ne dodiruju),
 - izbjegavanje dodirivanja lica, očiju, nosa, usta.
- Na vidnim mjestima postaviti edukativne postere sa preporukama o preventivnim aktivnostima. Sadržaj na istim prilagoditi dobi djece.
 - Ukoliko neko dijete izostaje, kontaktirati roditelje i interesovati se za razloge izostanka.
 - Ne provoditi organizovane grupne aktivnosti u obdaništu (priredbe i sl.), kao ni organizovane posjete mjestima gde se očekuje okupljanje većeg broja ljudi (muzeji, pozorišta i sl.), izlete, ekskurzije itd.

Preporuka je da djeca ne dezinfikuju ruke, već kako je navedeno, akcenat staviti na pojačanu higijenu ruku sapunom i toplom vodom.

Preporuka za održavanje prostorija i opreme

- Očistiti i dezinfikovati sve površine i predmete nakon odlaska poslednjeg djeteta iz obdaništa. Površine kao što su: kvake na vratima, prozorima, radne površine, slavine u toaletima i kuhinjama, ručke vodokotlića, ručke ormarića, daljinske upravljače, prekidače za struju, zvona na vratima, stolove, stolice, kao i sve druge dodirne površine neophodno je dezinfikovati na kraju svake smjene, a čistiti ih više puta u toku dana. Čišćenje je najbolje provoditi kada su djeca u dvorištu. Svakodnevne procedure čišćenja i dezinfekcije odnose se i na objekte za igranje u dvorištu.
- Čišćenje uključuje suho i vlažno čišćenje, uz redovno provjetravanje. Adekvatnim čišćenjem uklanja se do 60% mikroorganizama. Za ovaj postupak su potrebni: pribor (usisivač, krpe, spužve), deterđent i zaštitna oprema (maske, rukavice). Za postupak dezinfekcije su potrebni: pribor (krpe, spužve), sredstva za dezinfekciju i zaštitna oprema (maske, rukavice). Prilikom korištenja sredstava za čišćenje važno je:
 - Pridržavati se uputa za korištenje koje je naveo proizvođač sredstva.
 - Izbjegavati kontakt sredstva s očima i kožom, te ga držati dalje od dohvata djece.
 - Ne miješati različita sredstva za čišćenje,
 - Provjetravati prostorije u kojima se koriste,
 - Proučiti kontaktno vrijeme dezinficijensa i u skladu sa tim ostaviti da dezinfekciono sredstvo djeluje.
- Kako djeca imaju naviku stavljanja predmete u usta, posebnu pažnju posvetiti higijeni igraćaka. Ne koristiti igraćke koje se ne mogu prati i dezinfikovati, posebno mekane igraćke. Ne miješati igraćke između grupa i djece prije nego se operu i dezinfikuju. Uspostaviti jasnu proceduru za pranje, dezinfekciju i odlaganje čistih i „prljavih“ (korištenih) igraćaka kako bi se spriječilo njihovo miješanje. Pranje i čišćenje igraćaka obavljati kada djeca nisu prisutna.
- Dezinfekciju kontaminiranih površina ili materijala vršiti prema uputama proizvođača. Dezinfekcija se provodi registrovanim dezinfekcijskim sredstvima koja djeluju na

viruse prema uputama proizvođača. Alternativno se može koristiti i 0,05% natrijev hipohlorit (dobije se kada se preparat koji sadrži 5% rastvor hlora – npr. izbjeljivač ili varikina razblaži sa vodom u omjeru 1 dio varikine: 100 dijelova vode) ili 70% etilni alkohol za osjetljive površine.

- Površine od tvrdog materijala (podovi, pločice, prekidači, šteke, rukohvati, donovi obuće i sl.) dezinfikuju se 0,1% rastvorom natrijum hipohlorita i nakon pola sata isperu vodom. Rastvori se uvijek koriste prema preporuci proizvođača. Rastvor natrijum hipohlorita (0,1%) se također priprema iz preparata koji sadrže 5% rastvor hlora (npr. varikina), tako što se u 1 litar vode dodaju 2 supene kašike, odnosno, 20 ml preparata.
- Površine od mekog materijala dezinfikuju se rastvorom etanola (70%). Ovaj rastvor se obično priprema razrjeđenjem iz 96% etanola tako što se u 750 ml alkohola doda 250 ml vode. Površine od osjetljivog materijala koji se mogu oštetiti upotrebom dezinficijensa (koža, mebl-štof, lakirani materijali i sl.) trebaju se naprskati blagim rastvorom deterdženta za suđe u vodi, zatim obrisati vlažnom krpom i osušiti drugom čistom krpom.
- Predmeti koji se najčešće koriste (daljinski upravljači i sl.) takođe se dezinfikuju 70% -im rastvorom etanola.
- Učestaliju dezinfekciju primjenjivati u vozilima za transport hrane.

Upute za čišćenje:

- Prije nego što se počne sa čišćenjem, staviti masku i rukavice.
 - Izbjegavati dodirivanje lica i očiju tokom čišćenja.
 - Držati otvorene prozore da se prostor provjetrava.
 - Očistiti pod deterdžentom, te nakon toga ga dezinficirati.
 - Očistiti toalete, uključujući WC šolju i sve dostupne površine u toaletu deterdžentom, te nakon toga dezinfikovati.
 - Nakon čišćenja krpe i radnu odjeću oprati na 90 °C.
 - Skinuti rukavice i masku, te ih staviti u plastičnu vrećicu, a zatim oprati ruke sapunom i toplom vodom.
 - Sav otpad nastao tokom čišćenja treba, što je prije moguće, odložiti u kantu za otpad.
 - Presvući odjeću odmah nakon čišćenja.
 - Ostaviti prozor otvoren da se prostorija dobro prozračí.
- Za pranje posteljina koristiti veš mašinu (program na 90°C) i deterdžent za pranje veša, dva puta nedeljno.
- Prostorije obavezno provjetravati više puta dnevno dok djeca borave u njima. Prije dolaska djece obavezno prozračiti prostorije u trajanju od pola sata. Istu procedure ponoviti i nakon odlaska djece. Ako vremenske prilike dopuštaju, ostaviti otvoren prozor tokom noći. Izbjegavati korištenje klima i ventilacijskih uređaja.
- Pribor i sredstva za čišćenje i dezinfekciju moraju se držati van domašaja djece i ne smiju se primjenjivati u neposrednoj blizini djece, kako bi se izbjeglo udisanje eventualnih isparenja.

Preporuke za roditelje

- Obzirom na broj djece u obdaništima i na to da će teško biti ispoštovati mjere fizičke distance, ukoliko za to postoji mogućnost, najbolje je da dijete ostane kod kuće.
- Ukoliko dijete ima povišenu tjelesnu temperaturu i/ili neki od simptoma respiratorne i crijevne infekcije, ili roditelj posumnja na početak bolesti (umor, razdražljivost, gubitak apetita i sl.) **ne dovoditi** ga u obdanište, već konsultovati nadležnog pedijatra.
- Ukoliko dijete ima neku hroničnu bolest ili je u kontaktu sa ukućanima koji su hronični bolesnici (respiratorna, kardiovaskularna oboljenja, dijabetes, maligne bolesti, imunokompromitovane osobe i sl.), takvoj djeci se preporučuje ostanak kod kuće.
- Ponovni prijem djece u vrtiće, nakon relaksacije uvedenih mjera, a zbog trenutne epidemiološke situacije, ne zahtijeva kontrolu briseva guše i nosa, te kontrolu uzorka stolice na kliconoštvo i prisustva parazita.
- Obzirom da je zbog aktuelne epidemiološke situacije napravljena pauza u procesu vakcinacije djece, preporuka je da se provjeri vakcinalni status djeteta u svrhu vakcinisanja po važećem Programu imunizacije u FBiH, a s ciljem očuvanja njihovog zdravlja.
- Ulazak roditelja/staratelja u obdanište svesti na minimum. Isti djecu dovode i odvođe na način da, ako je ikako moguće, ne ulaze u ustanovu, već dolaze do ulaza pri čemu poštuju fizičku distancu od najmanje 2 metra u odnosu na druge roditelje/staratelje i djecu. Vaspitač preuzima ili prepušta dijete roditelju/staratelju ispred ulaza u ustanovu.